

29 Eylül 1937

TT-580822

Sayfa 5

Edebiyatı cedideden

Büyük Namık Kemal oğlu Ali Ekrem

Cenevre 4 Eylül

Ali Ekrem Edebiyatı Cedide ailesinin en ateşlisi idi denilebilir. Ona arkadaşlar ziyade saygı da gösterirlerdi, çünkü Ali Ekrem büyük Namık Kemal'in oğlu idi. Namık Kemal hakikatte edebiyatı cedidenin amblemi idi. Edebiyatı cedideyi kuran Recai zade Ekrem, Namık Kemal'in şakirdi idi. Biz hepimiz de Namık Kemal «Vatan Silistre» piyesindeki «Tuna serhaddimizdir» sözle anardık. Vatan kelimesini ilk kullanan büyük vatanpervere yürekten bağlılığımız pek kuvvetli idi. Bu bağ çözülmezdi, gevşeyemezdi. Onun için Ali Ekreme karşı saygımız fazla idi. onda babasının gölgesini görürdük.

Namık Kemal'in oğlu Ali Ekrem de dünyadan göçtü; 1896 da kurulup 1900 yılının başına kadar edebî ve içtimai rolünü yapan ve bu sayede Servetifünunun adını tarihimize geçiren edebiyatı cedide arkadaşlarından göçenlerin sayısı çoğaldı. İşte sayıyorum, bu sayış ölüm tarihi sırasindedir: Ahmed Şuayb, Recai zade Ekrem, Tefik Fikret, Mehmed Rauf, Şair Sefa, Süleyman Nazif, Mehmed Cavid, Cenab Şehabeddin, Celâl Sahir, Ali Ekrem.

Bu saydıklarım edebiyatı cedidenin en canlı âzalarındandı. Hepsisi de birer birer dünyadan ayrılıp gittiler. Bugün Ali Ekrem de o kafiyeye karıştı, canlarına rahmet olsun.

Ali Ekrem Servetifünuna devam ettiği zaman mabeyin kâtiplerinden di. Adını açık kullanamazdı. O zamanki eserleri hep A. Nadir imzasını taşır. Kendisile beraber yine mabeyin kâtiplerinden Reşid dahi edebiyatı cedidenin canlı arkadaşı idi ve birbirlerinden çokluk ayrı durmazlardı.

1900 yılında Babıâli yokuşunun bir takım yazıcıları edebiyatı cedidecilerle «Dekadan» adını takmışlardı. Dekadanlarla alay etmek sade hafliye ve kara cahil «Malûmat» cı Baba Tahire kalmıyordu, «İkdam» gazetesinin de dekadanelarla eğlenmek huyu olmuştu.

Dekadan, dekadane, dan, dan!

Nekaratlı istihza şiirleri basar dururlardı. Ebedî yolculuğunu düşünerek kendisini sevgile andığım Ali Ekrem edebiyatı cedideye başka çığır vermek isterdi. O, Fikretin ve Cenabın yeni ruhlu yazılarını tenkid ederdi ve onun için aralarında münakaşalar eksik olmazdı. Bu didişmelerin Servetifünun yurdunda ve arkadaşlar arasında sürmsei hiç fena bir şey değildi. Münakaşalardan yeni hakikatler çıkabilirdi. Onun için Recai zade Ekrem başta olduğu halde herkes bu münakaşalara keyifle bakıyordu. Fakat günün birinde çok tatsız bir hareket karşısında kaldık! Ali Ekrem ile Reşid haber vermeden Servetifünunu bırakıp bütün gençliğin iğrenç gördüğü Baba Tahirin «Malûmat» mecmuasına geçivermişlerdi. Onların bu hareketleri edebî ve ilmi münakaşayı unutturmuştu. Mesele reaksiyoner bir şekli almıştı, ve zannediyorum ki bu hareketi yapan bu iki arkadaş yanlış yol tuttıklarını hemen anlamışlardı, fakat iş işten geçmişti. Tefik Fikret bu hareketi onlara asla affetmemiştir.

Ali Ekrem'in Servetifünunda çok güzel yazıları çıkmıştır. Beni en çok meclûb eden yazısı 1936 Yunan muharebesinden sonra harb şehidleri ve malûllerile gazileri menfaatine olarak bastığımız Servetifünun «Nüşhal Mümtaze» sinde çıkan «Mehmedciğin mektubu» dur. Edebî meselelerde ve hele şiir vadisinde söz söyleyecek kadar kendimde asla varlık duymadım. Fakat okuduğum manzum sözler içinde ruhuma işliyenlerden bir tanesi de Ali Ekrem'in «Mehmedciğin mektubu» dur.

«Servetifünun nüşhal mümtazesi» çok ihtimamla yazılmış ve çıkarılmıştı. Bu nüshanın temin eylediği hatırı sayılır mühim meblâğı o zaman yıldızdaki iare komisyonuna yatırdığımız zaman bütün edebiyatı cedidecilerin ve onları sevenlerin göğüsleri kabarmıştı.

Abdülhamid, Ali Ekrem'in ve arkadaşı Reşid'in «Malûmat» da dahi olsa yazı âleminde kaldığını istemiyordu. Bir bahane ile Reşidi mabeyin kâtipliğinden Kudüs mutasarrıflığına göndermişti. Biraz sonra Reşidi başka yere naklederek Ali Ekrem'i Kudüs mutasarrıfı yaptı ve 1908 de meşrutiyet ilânı Ali Ekrem'i Kudüs mutasarrıflığında buldu.

Burada aklıma tuhaf bir vaka geliyor. Meşrutiyeti müteakib sadrazam Said paşa ilk günlerde kanunu esasî hükümlerini unutarak ve onları çiğniyerek sarayın emrile Beyoğlu mutasarrıfı Hamdiyi zaptiye nazırlığına getirmişti ve bu hal hürriyet ve meşrutiyet âşıklarını son derece coşturmuştu. Bu coşkunluk ile Said paşadan dahiliye nezareti inha etmediği halde Hamdiyi nasıl zaptiye nazırı yaptınız diye bağırsılıyordu. İlk sorguyu yazı ile operatör Cemil paşa yapmıştı. Ben de ağızdan sormaya gidenlerin başında idim. Said paşa şöyle cevap vermişti:

— Bir yanlışlık var; inha dahiliyeden gelmemiştir. Hamdinin yerine başkasını zaptiye nazırı yapalım, kim istersiniz?

— Biz falanı filanı yapınız diyemeyiz! Kanunu esasî ahkâmını tatbik ediniz.

— Kudüs mutasarrıfı Namık Kemal zade Ali Ekrem'i düşünüyorum.

— Ali Ekrem'in Kudüsten buraya gelmesi en aşağı bir haftalık iştir, bugünden yeni zaptiye nazırı lâzım. Baksanıza Hamdi hapishanenin kapısını açıp en azılı mahkûmları salıverdi. Baba Tahir de baştadır.

— O halde Edirne valisi Ziver Beyi getireceğim.

— Ziver Bey yarın sabah gelinceye kadar zaptiye nazırı kimdir?

— O, vazifeyi bu gece ben kendim yaparım.

İşte size tarihî bir fıkrâ..... Bu vakayı «Matbuat hatıraları» adlı kitabımda yazmıştım. Said paşanın o aralık Ali Ekrem'i zaptiye nazırı yapmak isteyiş, Abdülhamid'in emrile zaptiye nazırlığına getirilen Hamdinin meşrutiyet ilânının ilk kaynaklı günlerinde kendisinden beklenen vazifeyi görmesi için ya zaman kazanmak için idi, yahud hürriyet ve meşrutiyet âşıklarına hürriyet babası Namık Kemal'in oğlunu peşkeş çekerek göz avutmak içindi. Bunun hangesinin doğru olduğunu kestiremem. Sadrazamın odasında bu konuşmada ben hazır dım; orada dahiliye nazırı Memduh paşa ile Turhan paşa da vardı. Onların halleri ve bakışları da bana aradığım hakikati tebarüz ettirmemişti.

Hakikatte sadrazam Said paşa iç yüzü zor anlaşılır son siyaset adamlarımızdandı ve Abdülhamid'in hem çekindiği hem sevdiği veziri idi. Nasıl ki meşrutiyetten sonra İttihatçıların da böyle veziri olmuştu.

Ali Ekrem meşrutiyette memuriyet hayatından çekildi, yazıcılığa ve edebiyata kendini bağladı. Darülfünunda edebiyat profesörü oldu ve o zaman Servetifünun edebiyatını çok güzel teşrihe ve tesbite muvaffak oldu.

Ali Ekrem, oğlu Cezmiyi hazin bir surette kaybettikten sonra kendisini toplıyamamıştı. Bu koca şairde, sevimli edibde aile merbutiyeti çok kuvvetli idi. Dostluğa hürmetli ziyade idi. Yazık ki ömrünün son yıllarını her noktadan acı ve mahrumiyetli haller içinde geçirmiştir. Tanrı kendisine geniş rahmetler versin.

Ahmed İhsan Tokgöz

